

*Л. К. БІЛОЗЕРОВА, аспірант
(Бердянський державний педагогічний університет)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПЕДУНІВЕРСИТЕТІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 11, с. 162–165

Ідеться про існуючі технології модульного навчання у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. На основі детального опису принципів побудови модульно-розвивальної системи А. В. Фурмана наводиться приклад інтегративно-модульного планування практичного курсу англійської мови в педуніверситеті.

У сучасних умовах оновлення змісту і технологій освіти, а також відродження традицій національної освіти в Україні значно підвищується соціальна значущість праці спеціаліста, здатного комплексно реалізувати основні завдання освіти.

Підкреслюючи значення педагогічної діяльності вчителя у підвищенні якості шкільного навчання, державна національна програма "Освіта" орієнтує на зростаючі вимоги до його професійної підготовки. Це зумовлює необхідність удосконалення навчально-виховного процесу у вищому педагогічному закладі, створення якнайсприятливіших умов для формування його професійної компетенції.

Розробляючи цю проблему протягом багатьох років, вітчизняні й зарубіжні вчені у своїх науково-педагогічних дослідженнях значну увагу приділяли розробці технологій, що сприяють розвитку здібностей, умінь та навичок студентів (В. М. Аганісян, З. Н. Курлянд, Р. П. Скульський, Л. Ф. Спінін та ін.).

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури, реальної практики підготовки вчителя, власний досвід та експериментальна робота в цьому напрямі свідчать насамперед про те, що підвищенню результативності професійно-педагогічної освіти сприяє застосування нових технологій в її організації, що означає перехід до принципів її інтенсифікації, і в тому числі застосування нових педагогічних технологій навчання іноземної мови в усіх типах навчальних за-

кладів, до яких належить і педагогічний університет.

Останніми роками інтенсифікації процесу навчання майбутнього вчителя у вищій педагогічній школі приділяється особливо багато уваги. У контексті сучасних концепцій дидактики (О. М. Алексюк, В. П. Беспалько, В. І. Євдокимов, І. Я. Лернер, М. А. Чошанов та ін.) педагогічна технологія, на нашу думку, є системою знань, умінь та навичок, що базується на певних наукових ідеях щодо мети, змісту, організації й результативності навчального процесу.

Нині помітний відхід від закладених ще на початку ХХ ст. технологічних, консервативних стандартів у бік гнучких модульних технологій.

Проблематика модульного навчання перебуває у фокусі професійних інтересів науковців і практиків.

Водночас аналіз науково-педагогічної літератури виявляє, що модульність як принцип і технологія навчання вже доволі широко розроблена в сучасній вітчизняній та зарубіжній дидактиці. Підходи до реалізації принципу модульності в українській (А. В. Фурман) та інших версіях принципово різняться й мають різну інноваційну масштабність [5–7].

Проаналізуємо деякі з існуючих нині моделей функціонування модульної системи і визначимо найприйнятніші принципи викладання практичного курсу англійської мови для майбутніх учителів з цього фаху в педагогічному університеті за умов реалізації модульної технології навчання.

Модульне навчання зародилося майже сорок років тому в англomовних країнах й існувало як досконаліший різновид програмованого навчання.

Згідно з Дж. Расселом [10, 4–6], принцип модульності потребує формулювання завдання в діяльнісному аспекті та подання студентам перед початком навчання, розподіл навчального матеріалу базується на малих, адаптованих порціях навчального змісту. Викладач виконує роль діагноста, консультанта, мотиватора і постачальника інформаційних джерел. Модуль забезпечує активну участь студента, який засвоює інформацію у процесі активної роботи з навчальним матеріалом. Модулі можуть бути глибоко індивідуалізованими. Кожний студент має змогу вибрати найприйнятніший для нього спосіб учіння з тим чи іншим набором засобів навчання. Кожен студент може навчатись у власному темпі й витратити так багато часу, як йому потрібно для належного оволодіння змістом конкретної теми. Крім того, навчання може відбуватись у зручний для студента час, він може користуватися модулями де завгодно.

Невеликий обсяг модуля забезпечує невідкладний контроль знань і корекцію рівня їх засвоєння. Студентам не лише визначаються завдання, а й критерії оцінювання глибини їх досягнень. Контрольні завдання покликані поліпшити рівень особистого засвоєння знань кожним.

Литовська версія модульного навчання описана П. А. Юцявичене [8, 56–60]. Ця теорія модульного навчання ґрунтується на специфічних принципах, тісно пов'язаних із загальнопедагогічними. Іншими словами, такі принципи, як модульність, виокремлення із змісту навчання розрізних елементів, усвідомленої перспективи, різнобічності методичного консультування, динамічності, гнучкості, паритетності, дієвості та оперативності знань і їх системи, створюють шляхи матеріалізації умов, потрібних для реалізації загальнодидактичних принципів.

З точки зору російської дослідниці К. Я. Вазіної [2, 85–110], основою модульного навчання є “створення для учнів розвивального простору” і для цього треба вирішити проблеми змісту (системність, організація, дозування) і технології взаємодії педагога та учня.

Б. Гольдшмід і М. Гольдшмід [9, 16] розуміють принцип модульності як формування самостійної, чітко спланованої одиниці навчальної діяльності, що дає змогу учневі досягти конкретно визначеної мети.

Дослідники В. М. Гараєв, С. І. Куликов, Є. М. Дурко [4, 30] підкреслюють виняткове значення інтеграції різноманітних видів і форм навчання, що підпорядковані загальній темі навчального курсу або актуальній науково-технічній проблемі.

Згідно з О. М. Алексюком [1, 5–20], модульна система навчання основним своїм призначенням повинна мати таку зміну організаційних засад педагогічного процесу у вищій школі, яка забезпечила б його суттєву демократизацію, умови для справжньої зміни місця студента в навчанні (перетворення його з об'єкта в суб'єкт цього процесу), надала б навчально-виховному процесу необхідної гнучкості, запровадила в дію принцип індивідуалізації навчання. Модуль — це відносно самостійна частина навчального процесу, яка містить одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів. Засвоєння модуля розпочинається оглядово-установчою лекцією. Далі йдуть індивідуальна самостійна навчальна робота, консультації, кілька групових тьюторських занять за опрацьованими джерелами, що впроваджені замість традиційних семінарських занять і в сукупності становлять зміст модуля.

Оскільки загальновідомо, що одне з найпоширеніших значень поняття “модуль” — функціональний вузол, цілісний блок інформації, тому природно, що дослідники, вивчаючи можливості реалізації принципу модульності у навчанні, передусім визначали принципи і правила побудови автономних порцій навчального матеріалу. Ось чому в педагогіці модуль — це функціональний вузол навчально-виховного процесу, довершений блок дидактично адаптованої інформації.

Оскільки модульно-розвивальна система, що запропонована та впроваджується А. В. Фурманом, нам здається найобґрунтованішою теоретично, розглянемо її детальніше. І почнемо з чіткого розрізнення дидактичного, навчального, змістовного і формального модулів.

Дидактичний модуль — це виважений концептуальний опис технології викладання певного навчального курсу, що забезпечує досягнення окремою групою розвивально-академічних цілей і розв'язання завдань, який проектується як чітко обґрунтоване і відносно локалізоване психосоціальне зростання вчителя і учня протягом півріччя та навчального року.

Навчальний модуль — це відносно самостійна цілісна частина реального навчально-виховного процесу, яка завдяки єдиному технологічному

циклу поєднує змістовий і формальний процесуальний та результативний модулі.

Змістовий модуль — це науково адаптована, відкрита і взаємозалежна система знань (теорії, закони, поняття), норм (алгоритми, програми, інструкції, технології) і цінностей (ставлення, оцінки, наслідки рефлексії), яка визначається науковим проектом змістового модуля, сценарієм інваріантних технологій повноцінного модульно-розвивального процесу, міні-підручником і дістає процесуально-функціональне втілення в міні-модулі, тобто в кількох формальних модулях.

Міні-модуль — це основна форма організації навчання в модульно-розвивальній системі.

Модульно-розвивальне навчання нині має три різновиди суспільно організованої практики, які інтенсивно розвиваються. Насамперед це передовий педагогічний досвід, інноваційна психолого-дидактична система і міжнаукова теорія.

У нашому дослідженні застосування модульної технології передбачає забезпечення певних умов, у тому числі й фахово-організаційних.

Тому першою фазою, на наш погляд, є первинне сприйняття, відкриття і осмислення конкретного змістового модуля, другою — відпрацювання вмій і навичок. Повний функціональний цикл навчального модуля англійської мови означає послідовність, насиченість психолого-дидактичним змістом, функціональну цілісність процесу, відносну незалежність етапів, спрямовану циклічність.

Отже, спираючись на ці висновки, запропонуємо випробуваний у Бердянському державному педагогічному університеті модуль як основну форму навчання при викладанні практичного курсу англійської мови на III курсі філологічного факультету педуніверситету для студентів спеціальності “Мова та література (українська, англійська)”.

Плануючи кожний тематичний модуль, ми спираємося на такі характеристики його функціонування:

- 30, 60, 80, 160-хвилинний часовий проміжок організацій навчального процесу;
- чітко обгрунтована психолого-дидактична мета на принципі міжпредметних зв'язків;
- невеликі (10–16 осіб) постійні групи студентів, які добираються за певними критеріями (за наших умов — це спеціалізація);
- реалізація основних інваріантів соціально-культурного досвіду на рівні знань, навичок, норм, цінностей;
- різноманітні науково обгрунтовані способи, форми і засоби мовленнєвої діяльності сту-

дентів з урахуванням принципу їх оптимальної різноманітності та взаємодоповнення.

Наприклад, модуль “Особистість вчителя” (180 хвилин) проходить п'ять фаз:

I. Установчо-мотиваційна.

Оволодіти відповідним лексичним, граматичним матеріалом з метою спілкування за темою, засвоїти інформацію про вимоги до розвитку особистості вчителя, набути соціального досвіду та професійної компетенції.

II. Змістовно-пошукова та контрольно-смілова.

Може складатися з міні-модулів:

- *інформаційного* (тексти для аудіювання та читання для роботи у класі та самостійної з комплексом завдань залежно від рівня підготовки: знайти підтвердження думки, ідеї; відповісти на запитання, скласти анотацію; виконати тести; відшукати інформацію і зробити повідомлення в усній та письмовій формах: видатні педагоги минулого, сучасні українські педагоги, моя перша вчителька, що мене приваблює у професії вчителя та ін.);
- *лексичного* (доповніть речення; знайдіть визначення; поясніть терміни, поняття);
- *граматичного* (перепарфразуйте, перекладіть вживаючи відповідну граматичну модель).

III. Адаптивно-перетворююча (колективна проблемно-діалогічна діяльність студентів реалізується в навчальному диспуті, дискусії, сюжетній грі).

IV. Системно-узагальнююча (спільна проблемно-діалогічна діяльність педагога і студентів — продуктивний діалог, евристична бесіда, ділова гра).

V. Контрольно-рефлексивна (письмова робота, інтерв'ю).

На кожному ступені оволодіння модулем діяльність студента контролюється й оцінюється.

Результати експерименту свідчать про високу ефективність пропонованого методу, але потребують подальшої ретельної перевірки і детального обгрунтування.



Література

1. Алексюк О. М. Педагогіка вищої школи: Курс лекцій: модульне навчання. — К., 1993.
2. Вазина К. Я. Саморозвитие личности и модульное обучение. — Н. Новгород, 1991.

3. Галузинський В. М., Євтух М. В. Педагогіка: теорія та історія. — К.: Вища шк., 1995.

4. Гараев В. М., Куликов С. И., Дурко Е. М. Принципы модульного обучения // Вестн. высш. шк. — 1987. — № 8.

5. Фурман А. В. Модульно-розвивальне навчання — система педагогічних інновацій // Педагогіка і психологія. — 1995. — № 3.

6. Фурман А. В. Принцип модульності в освітній практиці: два рівні втілення // Рідна школа. — 1995. — № 7–8.

7. Фурман А. В. Фундаментальний експеримент у галузі освіти: суть та умови започаткування // Пед. пошук. — 1995. — № 6.

8. Юцявичене П. А. Принципы модульного обучения // Сов. педагогика. — 1990. — № 1.

9. Goldschmid B., Goldschmid M. Modular Instruction in Higher Education // Higher Education. — 1972. — № 2.

10. Russell G. D. Modular Instruction. A Guide to the Design, Selection, Utilization and Evaluation of Modular Materials. — Minneapolis: Burgess Publ. Company, 1974.

The article describes the existing technologies of modular instruction in the Ukrainian and foreign educational systems. Having gone into the details of modular and developing system introduced by A. V. Furman the autor gives the example of Practical English Course integrated and modular planning.